

БӨЛІМ: БАЛАБАҚША

Табиғат бұрышының маңызы

ЖАРИЯЛАНДЫ 21.02.2026	ТІРЕК СӨЗДЕР бақылау, мектепке дейінгі ұйым, табиғат бұрышы, табиғатқа қатынас, танымдық даму, тәрбиеші, экологиялық тәрбие	СІЛТЕМЕ https://bilimger.kz/187354/
--------------------------	---	--

Абдуллаева Айнур Онбергеновна

Тәрбиеші

Маңғыстау облысы, Жаңаөзен қаласы

"№13 "Ақмарал" бөбекжайы" МКҚК

Аннотация.

Бұл мақалада мектепке дейінгі ұйым жағдайындағы табиғат бұрышының баланың танымдық, эмоциялық және тұлғалық дамуына ықпалы қарастырылады. Табиғат бұрышы мектепке дейінгі тәрбиедегі экологиялық мәдениетті қалыптастырудың, бақылау дағдыларын дамытудың және табиғатқа саналы қатынас тәрбиелеудің маңызды педагогикалық құралы ретінде талданады. Табиғи нысандармен жүйелі әрекеттесудің бала психологиясына әсері ғылыми тұрғыда негізделеді.

Кілт сөздер: табиғат бұрышы, экологиялық тәрбие, бақылау, танымдық даму, мектепке дейінгі ұйым, тәрбиеші, табиғатқа қатынас.

Кіріспе

Қазіргі кезеңде экологиялық тәрбие білім беру жүйесінің маңызды бағыттарының біріне айналып отыр. Табиғатқа саналы қатынас, қоршаған ортаға жауапкершілік және экологиялық мәдениет негіздері тұлға дамуының ерте кезеңінде қалыптасуы тиіс. Мектепке дейінгі жас – осы қасиеттердің бастау алатын ең сезімтал кезеңі. Себебі бұл уақытта бала қоршаған ортаны тікелей қабылдау, бақылау және әрекет арқылы таниды.

Балабақшадағы тәрбиелік ортаның мазмұны баланың табиғи қызығушылығын қолдауға, зерттеушілік белсенділігін дамытуға және табиғатпен тұрақты байланыс орнатуға бағытталуы қажет. Осы тұрғыдан табиғат бұрышы мектепке дейінгі ұйымдағы дамытушы ортаның ерекше маңызға ие құрамдас бөлігі болып табылады.

Табиғат бұрышы – баланың табиғатпен тікелей әрекеттесуіне мүмкіндік беретін, бақылау, тәжірибе және күтім әрекеттері жүзеге асатын педагогикалық кеңістік. Оның мазмұны мен ұйымдастырылуы баланың экологиялық тәрбиесінің сапасына тікелей әсер етеді.

Табиғат бұрышының педагогикалық мәні

Табиғат бұрышы мектепке дейінгі тәрбиеде бірнеше маңызды функция атқарады. Ең алдымен ол баланың табиғат туралы бастапқы түсініктерін қалыптастыруға жағдай жасайды. Табиғи нысандармен күнделікті байланыс балаға табиғаттағы өзгерістерді байқауға, тірі ағзалардың ерекшеліктерін түсінуге және себеп-салдарлық байланыстарды ұғынуға мүмкіндік береді.

Педагогикалық тұрғыдан табиғат бұрышы – бақылау мен зерттеу әрекеттерін ұйымдастырудың тиімді ортасы. Мұнда бала тек ақпарат қабылдаушы емес, белсенді зерттеуші рөлін атқарады. Табиғаттағы құбылыстарды тікелей бақылау баланың танымдық белсенділігін арттырып, оқу әрекетіне деген қызығушылығын күшейтеді.

Танымдық дамуындағы рөлі

Мектепке дейінгі жаста танымдық даму баланың қоршаған ортаны зерттеу қажеттілігімен сипатталады. Табиғат бұрышы осы қажеттілікті табиғи жолмен қанағаттандыратын орта болып табылады. Өсімдіктің өсуін, жапырақтың өзгеруін, жарық пен судың әсерін бақылау баланың ойлау әрекетін белсендіреді.

Табиғат бұрышындағы жүйелі бақылау барысында бала салыстыру, талдау, қорытынды жасау дағдыларын меңгереді. Бала заттардың өзгерісін байқап, «неге?» деген сұраққа жауап іздей бастайды. Бұл процесс логикалық ойлау қабілетінің дамуына ықпал етеді.

Сонымен қатар табиғат бұрышы баланың зейін тұрақтылығын қалыптастыруға әсер етеді. Табиғи нысандарды ұзақ бақылау зейіннің шоғырлануын талап етеді, ал бұл оқу әрекетінің негізін құрайтын маңызды психикалық қасиет.

Экологиялық мәдениетті қалыптастырудағы маңызы

Экологиялық мәдениет баланың табиғат туралы білімінен ғана емес, табиғатқа эмоционалдық-құндылықтық қатынасынан көрінеді. Табиғат бұрышы осы қатынасты қалыптастырудың ең тиімді құралдарының бірі болып табылады. Тірі нысандарға күтім жасау балада жанашырлық, қамқорлық және жауапкершілік сезімдерін дамытады.

Өсімдікті суару немесе оны күту барысында бала табиғаттың нәзік тепе-теңдігін сезіне бастайды. Ол өз әрекетінің нәтижесін тікелей көреді, бұл экологиялық жауапкершілік негіздерінің қалыптасуына ықпал етеді.

Эмоциялық даму және психологиялық әсері

Табиғатпен байланыс баланың эмоциялық жай-күйіне жағымды ықпал етеді. Табиғи нысандар балаға тыныштық, эстетикалық ләззат және психологиялық жайлылық сезімін сыйлайды. Табиғат бұрышындағы бақылау әрекеттері баланың эмоционалдық тұрақтылығын нығайтады.

Тірі ағзалармен әрекеттесу балада мейірімділік пен жанашырлық сезімдерін қалыптастырады. Бұл қасиеттер тұлғалық дамудың маңызды құрамдас бөлігі болып табылады.

Әлеуметтік және мінез-құлықтық даму

Табиғат бұрышындағы ұжымдық әрекет балалардың әлеуметтік дағдыларын дамытуға ықпал етеді. Бірлескен күтім, кезекшілік, жауапкершілікті бөлісу балалар арасында өзара көмек пен ынтымақтастық қатынастарын қалыптастырады.

Балалар табиғат бұрышындағы ережелерді сақтау арқылы тәртіп, ұқыптылық және жауапкершілік дағдыларын меңгереді. Бұл мінез-құлық мәдениетінің қалыптасуына негіз болады.

Тәрбиешінің рөлі

Табиғат бұрышының тиімділігі тәрбиешінің педагогикалық шеберлігіне тікелей байланысты. Педагог табиғат бұрышын тек көрнекілік ретінде емес, белсенді тәрбиелік және дамытушы орта ретінде ұйымдастыруы тиіс. Тәрбиеші балалардың бақылау әрекетін бағыттап, табиғаттағы өзгерістерді түсіндіреді.

Сонымен қатар тәрбиеші табиғат бұрышындағы еңбек әрекеттерін жүйелі жоспарлап, балалардың жас ерекшелігіне сәйкес ұйымдастырады. Педагогтің табиғатқа деген оң көзқарасы балалар үшін үлгі болып табылады.

Қорытынды

Табиғат бұрышы мектепке дейінгі ұйымдағы тәрбиелік және дамытушы ортаның маңызды компоненті болып табылады. Ол баланың танымдық белсенділігін арттырып, экологиялық мәдениетін қалыптастырып, эмоциялық және тұлғалық дамуына ықпал етеді. Табиғат бұрышында ұйымдастырылған бақылау мен күтім әрекеттері балаға табиғаттың құндылығын түсінуге мүмкіндік береді. Сондықтан табиғат бұрышын мазмұнды, жүйелі және педагогикалық тұрғыдан дұрыс ұйымдастыру мектепке дейінгі тәрбие үдерісінің маңызды міндеттерінің бірі болып саналады.

Пайдаланылған әдебиеттер

1. Қалиева С. Мектепке дейінгі педагогика. – Алматы: Білім, 2018.
2. Әбдіғалпбарова Ұ. Мектеп жасына дейінгі балалар психологиясы. – Алматы: Эверо, 2019.

3. Сәтімбекова Р. Мектеп жасына дейінгі балаларға экологиялық тәрбие беру. – Алматы: Білім, 2019.
4. Тілеубергенова А. Балабақшадағы экологиялық тәрбие. – Алматы, 2020.
5. Мектепке дейінгі тәрбие және оқыту журналы. – Алматы, 2022.

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.